

KUHMOLAISJUURISET KANTATILAT

KUHMOLAISJUURISTEN SUKUJEN VANHOJEN ASUINPAIKKOJEN
INVENTOINTI- JA MERKITSEMISPROJEKTIN ESISELVITYS

T MÄÄTÄT OHTOSET PIIRAISET POLVISET PULKKISET PÄÄKKÖSET

ESKIL PIIRA SUKUSEURA RY
EEVA MIETTINEN

KANTATILOJEN ESISELVITYSTYÖ

Kuhmolaisjuuristen sukujen vanhojen asuinpaikkojen inventointi- ja
merkitsemisprojektin esiselvitystyö 1.3.2007–31.8.2007

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO

1. KUHMON LYHYT ASUTUSHISTORIA

2. TEORIA JA METODIT

2.1. Kirjallinen aineisto ja arkistomateriaali

2.2. Antropologiset metodit

2.3. Arkeologiset metodit

3. KENTTÄTYÖT

3.1. Inventointiperusteet

3.2. Inventoidut kohteet

3.3. Kyselyn vastaukset

3.4. Luennot ja muut tapahtumat

3.5. Metodien toimivuus

4. MALLI TILOJEN MERKITSEMISEKSI

5. PROJEKTIN TOTEUTUS JA RAHOITUS

5.1. Esimerkki varsinaisen merkitsemisprojektin rajauksesta

5.2. Rahoitusperusteet

LOPPULAUSE

LIITTEET erillisessä liiteosiossa

Liite 1. Tutkimussuunnitelma

Liite 2. Suvut ja tilat

Liite 3. Tutkimustiedot taulukkoina

Liite 4. Inventointisuunnitelma

Liite 5. Kyselylomake ja lomakevastaukset

LÄHTEET

ESIPUHE

Menneisyyttä kunnioittaen - tulevaisuuteen suuntautuen

Oman kotiseudun historia on täynnä ihmisten tekemää työtä oman perheen elannon hankkimiseksi ja perheyhteisön elämän ylläpitämiseksi. Sukututkimus avaa oven tähän menneisyyteen.

Sukututkimusta on tehty perinteisesti isän puoleisia sukuhaaroja seuraten. Aivan uusi näkymä avautui silloin, kun Eskil Piira sukuseura päätti vuoden 2001 sukukokouksessa seurata myös äidin puoleisia sukuhaaroja. Silloin paljastui se sukulaisuuden verkosto, jossa lähes kaikki nykyiset kuhmolaiset näyttivät olevan sukulaisia keskenään.

Kuhmon n. 400-vuotisen kirjoitetun asutushistorian alkuaikana, 1600-luvulla, saapuivat tänne pääosiltaan ne suvut, jotka Kuhmoa yhä asuttavat - ja menivät keskenään naimisiin siten, että sukulaisuusverkosto syntyi.

Kuhmolaisjuuristen sukujen yhteistyö lähti liikkeelle tämän ajatuksen pohjalta ja antoi ensimmäisen ilmenemän Kuhmon Asumismessujen aikana heinäkuussa 2005. Sukuseurojen toiminnan esittelyn ja yhteisen sukuseminaarin aikana lyötiin paaluja tulevalle yhteistyölle. Sukututkimustietojen vaihto, toimiva neuvottelukunta, nettisivut ja tämä projekti ovat toimivia esimerkkejä yhteistyöstä.

Näillä toimilla kunnioitamme esi-isiamme ja -äitiemme työtä kotiseutomme asuttamisesta. Haluamme tehdä esipolviamme uurastuksen tunnetuksi. Yhteistyö mahdollistaa tämän esiselvityksen muuttumisen toteutukseksi.

Kiitän mukana olevia sukuseuroja, neuvottelukuntaa, rahoittajia, työntekijöitä, ohjausryhmää ja kaikkia niitä kiinnostuneita, jotka ovat hankkeessa mukana olleet.

JORMA PIIRAINEN

neuvottelukunnan ja ohjausryhmän puheenjohtaja

JOHDANTO

Parhaimmillaan polku tarjoaisi sekä elämyksellisen että informatiivisen matkan kuhmolaisille omiin juuriinsa. Turisteille ja muille kiinnostuneille se antaisi mahdollisuuden tutustua menneen ajan ihmisiin ja elämänmenoon Kuhmossa.

– Nainen 15–25-vuotta

Historiantutkimus, mukaan lukien arkeologian, on aina pyrkinyt keskittymään esihistorialliseen aikaan ja toisaalta niihin historian periodeihin, joiden voidaan sanoa olevan historian käännekohtia. Historia on voittajien historiaa ja harva menneisyyden auktori on koskaan tallentanut tarkoituksella sitä suurinta osaa menneisyydestä – menneisyyden arkea, valtaväestön elinoloja ja tarpeita. Viitteitä kansan vaiheista on kuitenkin edelleen löydettävissä sekä arkistotiedoista että maastosta. Tiedot harvoin ovat suoraan luettavissa. Niissä ei mainita tuntemuksia, tarpeita tai päämääriä, vaan usein ne ovat pelkkää numerotietoa, jonka avulla menneisyyden rekonstruktioita voidaan rakentaa. Yhtälailta arkeologia antaa palasia sieltä täältä, viitteitä siitä, millainen menneisyyden maailma on voinut olla.

Tutkimus ei kuitenkaan ole turhaa. Monitieteellisen työn ja sinnikkyuden avulla malli menneisyydestä on rakennettavissa. Yksikään malli ei anna kokonaiskuvaa tapahtuneesta, mutta yhdistämällä eri alojen tietotaitoa ja tutkimustuloksia toisiinsa voimme yrittää hahmottaa menneisyyden elämää ja toivoa, että meillä on näin mahdollisuus kurkistaa esi-isiemme ja – äitiemme maailmaan ja arkeen. Tässä tilanteessa esimerkiksi sukututkimuksen ja arkeologian yhteistyö voi olla hyvin hedelmällistä – kuten tämäkin esiselvitystyö osoittaa. Arkistotiedot, eläneet ja kuolleet, perheet ja elinkeinot muuttuvat paperitiedosta todellisuudeksi, kun arki ja arjen toiminnot voidaan sijoittaa maastoon, jossa nykyihminen voi liikkua ja kokea menneisyyden kaikuja.

Kuhmolaisjuuristen sukujen kantatilojen merkitsemisprojekti sai alkusykäyksensä, kun noin kaksikymmentä kuhmolaisjuurista sukuseuraa aloitti yhteistoiminnan tutkimustietojen vaihdon sekä seminaaritoiminnan muodossa. Tärkeimpänä yhteistyön tuomana saavutuksena voidaan pitää yhteisen järjestelytoimikunnan ja Seilosen kyläyhdistyksen kanssa Kuhmon Asumismessujen aikaan 10.–18.7.2005 toteutettua sukuseurojen toimintaa esittelevää näyttelyä ja sukututkimusseminaaria. Seminaari, johon osallistui noin 50 sukuyhteisöjen edustajaa, asetti tavoitteekseen yhteistyön syventämisen muun muassa erilaisten projektien, kuten kantatilojen merkitsemisen kautta.

Yhteistyö on edennyt vaiheeseen, jossa sukujen yhteisten esi-isien ja – äitien asuttamia tiloja pyritään etsimään, dokumentoimaan ja merkitsemään tämän projektin myötä.

Esiselvitystyön avulla pyrittiin luomaan lähtökohdat varsinaista kantatilojen merkitsemisprojektia varten. Esityön aikana mukana on 12 sukuyhteisöä: Huotarit, Kilpeläiset, Klemetit, Komulaiset, Kyllöset, Kähköset, Määtät, Ohtoset, Piiraiset, Polviset, Pulkkiset sekä Pääkköset.

Esiselvitystyön tärkeimpänä tutkimuskysymyksenä voidaan pitää seuraavaa: Kuinka varsinainen kantatilojen merkitsemisprojekti toteutetaan? Tämän lisäksi esityön tarkoituksena oli testata inventointiin¹ liittyvää kenttämetsodiikkaa ja löytää parhaat keinot kantatilojen kartoittamiseen, dokumentaatioon sekä merkitsemiseen. Samalla selvitettiin millaiset ovat mahdollisuudet löydettyjen kohteiden entisöinnin tai ennallistamisen suhteen. Tämä vaihe toteutettiin arkeologisen inventoinnin avulla. Kenttämetsodiikka testattiin käytännössä kevään ja kesän 2007 aikana ja näillä kenttäjaksoilla saatujen tulosten mukaan luotiin tähän raporttiin malli sekä jatkoinventoinnin kulusta että mahdollisen kulttuurireitin perusteista.

Inventoinnin merkitys ei näy ainoastaan luettelona kulttuurihistoriallisesti arvokkaista rakennuksista tai alueista, vaan inventointityö sinällään on jo rakennusten säilyttämistä tukevaa toimintaa. Inventointiaineisto on päivitettävä säännöllisesti.²

Kulttuuriantropologiaa soveltavan kyselyn avulla selvitettiin myös kohdeyleisön mielenkiinto kantatilojen merkitsemistä sekä mahdollista tulevaa kulttuurireittiä varten. Kysely järjestettiin kevään ja kesän 2007 aikana. Lomakekysymykset kohdistettiin sekä asianomaisille sukuseuroille että asukkaille. Kyselylomakkeiden tuoman tuloksen lisäksi lomakkeet tietopaketteineen tuovat projektia tutuksi jo ennakkoon Kuhmon ja lähipaikkakuntien alueilla.

Tutkimussuunnitelman mukainen tonttireservin kartoittaminen osoittautui ainakin esityön puitteissa tuloksettomaksi. Tämä johtui vanhojen tilojen pihapiirikeskeisyydestä – tilojen maat ovat edelleen asuttuja tai ainakin lomakäytössä.

¹ ”Arkeologinen inventointi on kiinteiden muinaisjäännösten järjestelmällistä etsimistä ja paikallistamista.”. Purhonen 2000, 8.

² Ote Kuhmon kaupungin Valvontalautakunnan raportista 14.6.1994.

Esiselvitystyön aikana luotiin myös avoin ja vuorovaikutteinen verkko mukana olevien sukuseurojen, kulttuuritoimijoiden ja – tahojen kanssa. Yhteistyöringin tarkoituksena oli kerätä mahdollisimman monipuolista tietotaitoa projektiin, luoda avointa keskustelua sekä toimia tasapuolisena tiedottajana osapuolien välillä.

Sukuseurojen yhteistyötä ja tätä projektia koordinoi tarpeen mukaan kokoontuva neuvottelukunta, jossa on edustus kaikista mukana olevista sukuseuroista. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimii Jorma Piirainen. Käytännön syistä esiselvityshanke toteutettiin Eskil Piira Sukuseura ry:n nimissä. Rahoitus hankkeeseen on saatu pääosin Kainuun Naisyrittäjyys Leader-ohjelman kautta ja sen on hyväksynyt Kainuun TE-keskus.

Projektin henkilökuntana sukuseurojen edustajien ohella ovat toimineet projektipäällikkö Eeva Miettinen, harjoittelija Leena Haikonen sekä www-sivuista vastaavana Juho Piirainen. Sivusto www.sukulipas.fi on toiminut tiedottavana väylänä koko projektin ajan.

Projektia varten on koottu ohjausryhmä, joka koostuu seuraavista henkilöistä:

puheenjohtaja Jorma Piirainen, jonka varajäsenenä Pekka Piironen (Eskil Piira Sukuseura ry)

varapuheenjohtaja Tauno Komulainen, jonka varajäsenenä Marja-Liisa Lampinen (Eskil Piira Sukuseura ry)

Tuomo Pulkkinen, jonka varajäsenenä Pentti Kähkönen (Sukuseurojen neuvottelukunta)

Tuomo Määttä, jonka varajäsenenä Tapani Huotari (Sukuseurojen neuvottelukunta)

Prof. emeritus Antero Heikkinen (Joensuun yliopisto)

Erkki Romppainen (Kainuun Naisyrittäjyys Leader)

Pekka Knuutinen (Kainuun TE-keskus, maaseutuosasto)